

MCBTH
BEELD EN MUZIEK ALS “WEIRD SISTERS”

Macbeth is de kortste van Shakespeares tragedies en alhoewel sommigen geopperd hebben dat het stuk zoals we het kennen een ingekorte versie is, wijst alles er op dat de beknoptheid precies deel uitmaakt van de wijze waarop het geconcipeerd werd. In tegenstelling met de meeste andere stukken van Shakespeare, heeft *Macbeth* geen subplot. Bovendien wordt dit stuk gekenmerkt door een intense poëtische kracht, gedragen door een netwerk van beelden. Die beelden die vaak verwijzen naar onnatuurlijke elementen, bepalen grotendeels de hallucinatorische sfeer. Voeg daarbij nog de vele bovennatuurlijke aspecten in het gebeuren zelf – de heksen, de geest van Banquo, de dolk die Macbeth de weg wijst naar Duncans slaapkamer – en het is duidelijk dat Shakespeare hier een fascinerende, hallucinatorische wereld oproept die vooral Macbeths innerlijke verlangens en angsten weerspiegelt.

De heksen zijn natuurlijk geassocieerd met Lady Macbeth, die na hun voorstelling de drijvende kracht is van het plan om Koning Duncan te vermoorden. Zij zelf bezweert de krachten van de duisternis en vraagt hen om haar van haar vrouwelijkheid te ontdoen.

Guy Cassiers is al lang bekend omwille van zijn erg persoonlijke theatertaal waarin visuele technologie een vooraanstaande plaats inneemt. Steeds prominenter ook wordt de rol van de muziek. Het is dan ook niet verwonderlijk dat voor deze *MCBTH* het Toneelhuis een samenwerking aanging met LOD *muziektheater*, met het ensemble Spectra en het productiehuis Vocaallab. De bedoeling is duidelijk in dit fascinerend drama de muziek en de projecties aan te wenden om een hedendaagse invulling te geven aan de bovennatuurlijke dimensie van het stuk. En het dient gezegd: deze *MCBTH* is een perfect georkestreerde voorstelling waarin zowat alle elementen – muziek, beelden, decor, kostumering – een organisch geheel vormen. Alleen Shakespeares compacte poëzie komt enigszins in de verdrukking, waardoor de voorstelling toch wat cerebraal overkomt.

De figuur van de tiran en massamoordenaar Macbeth fascineert vooral omdat hij geen schurk is. Bovendien beschikt hij over een grote verbeeldingskracht. De grote criticus A.C. Bradley schreef dat hij de verbeelding van een dichter heeft die hem gevoelig maakt voor allerlei impressies maar ook aanleiding geeft tot gewelddadige verstoring van geest en lichaam. *Macbeth* is dus, veel meer nog dan de andere tragedies, een innerlijk drama, een tragedie waarin de tegenstrijdige krach-

***MCBTH* door Het Toneelhuis en LOD muziektheater.**

© Kurt Van Der Elst

ten vooral in de held aanwezig zijn. Het is uitsluitend op dit innerlijk drama dat Cassiers' productie focust. De gekozen vormgeving lijkt daartoe perfect geschikt. Het stuk werd nog verder ingekort en gereduceerd tot vijf personages. Alle meer historische, anekdotische en komische elementen werden dus geknipt. Weg zijn de scènes in Engeland en de 'porter scene'. Maar zelfs de moordscène op Banquo en de inval bij Macduff zijn weggevalen. We zien alleen Macbeth die de plannen daartoe smeedt.

Men zou bijna kunnen stellen dat deze *MCBTH* in de eerste plaats toont wat er zich afspeelt in het hoofd van de held. Een sobere, bijna naakte setting volstaat daartoe. Een achterwand bestaande uit dwarsliggende panelen vormt het scherm waarop de personages vaak vergroot geprojecteerd worden of waarop soms meer suggestieve beelden verschijnen. Maar die achterwand schuift bij elke fatale stap die Macbeth zet een stuk dreigend naar voren, terwijl ook de houten vloer van de scène, waarvan eerst slechts een plankje los lag, steeds meer verbrokkelt. Het is alsof Macbeth steeds meer "cabinéd, cribbéd, confinéd" raakt in dit scènebeeld.

Het opvallendste aspect van deze productie is natuurlijk de rol van de muziek. Zeven muzikanten en drie zangeressen vullen de acteurs aan. De intrigerende score die vaak de beangstigende sfeer van het stuk evoceert, werd geschreven door Dominique Pauwels. Naarmate de voorstelling vordert wordt de muziek en het optreden van de drie zangeressen die de rol van de heksen vertolken, steeds prominenter. De irrationele, bovennatuurlijke krachten krijgen de Macbeths immers steeds meer in hun macht. Laten we de belangrijkste momenten overlopen die aantonen dat de muziek en de zangeressen de bovennatuurlijke dimensie van het stuk representeren. Opvallend is dat bij de openingsscène de tekst van de heksen nog gewoon in boventiteling verschijnt terwijl Macbeth en Banquo als schimmen te voorschijn treden. In de cruciale scène waarin Lady Macbeth haar man ertoe overhaalt de moord te plegen zijn de heksen prominent aanwezig. Ze zijn er ook tijdens of vlak na de moord wanneer Lady Macbeth zegt dat zij de uil, de "fatal bellman" hoorde krassen, bij Macbeths alleenspraak waarin hij besluit Banquo uit de weg te ruimen en uiteraard bij het banket waar de geest van Banquo aan Macbeth verschijnt. Op pakkende wijze vertolken de zangeressen later Lady Macbeths waanzin in de slaapwandelscène.

Ook de subtiele projecties dragen bij tot het hallucinatorisch karakter van het geheel. Bijzonder vernuftig is het procédé om de personages a.h.w. te verdubbelen in de projecties. De aanwezigheid van de heksen bijvoorbeeld is op die manier letterlijk "larger than life". Door de verdubbeling wordt ook het gevoel gecreëerd dat

de personages tegen zichzelf vechten en rondtollen in een absurd universum, een gevoel dat aansluit bij de beroemde verzen van Macbeth over het leven als een zinloos verhaal verteld door een idioot, “full of sound and fury, signifying nothing”.

Zoals het decor door Macbeths keuzes geleidelijk in een chaos herschepen wordt, zo ook evolueren de esthetisch erg bijzondere kostuums, ontworpen door Tim van Steenbergen. Macbeth en Banquo verschijnen aanvankelijk in een hagelwitte uitrusting die steeds meer zwart kleurt. Lady Macbeth heeft een witte jurk met lange bruidssleep die later zwart is. Men merkt het: alles is perfect uitgekend in deze productie die een prachtig esthetisch geheel is. Het is een beetje paradoxaal dat de pregnante poëzie hierin enigszins moet wijken. De schitterende monoloog (If it were done when 'tis done...) waarin tal van beelden en het verstoorde ritme de getormenteerde ziel van Macbeth tot uitdrukking brengen wordt door Tom Dewispelaere al te snel en erg vlak gebracht. Ook het beeld van Lady Macbeth, vertolkt door Katelijne Damen, blijft veeleer mat. De relatie tussen de echtelieden bijvoorbeeld, om maar dit aspect te vermelden, komt niet uit de verf.

In deze productie lijkt het er beetje op alsof de Macbeths slachtoffers zijn van een mechanisme dat zich boven hun hoofden bevindt, terwijl precies zij, meer dan andere Shakespeareaanse helden, bewuste keuzes maken.

Jozef DE VOS

MCBTH door het Toneelhuis en LOD muziektheater. Regie: Guy Cassiers; compositie: Dominique Pauwels. Première: Antwerpen, Bourla-schouwburg, 26 sept. 2013.